

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο : ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Ημερομηνία: Σάββατο, 14-05-2011
Σελίδα: 8
Μέγεθος: 761 cm²
Μέση κυκλοφορία: 40890
Επικοινωνία εντύπου: (210) 9296001
Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Ο πόλεμος, εμφύλιος ή όχι, και τα παιδιά

Λίτσα Ψαραύτη
Οι δραπέτες του καστρόπυργου
μυθιστόρημα, εικονογράφηση Εύη Τσακνιά,
εκδόσεις Πατάκη, σ. 180, € 9,90

Στη νεότερη Ιστορία μας, και σχεδόν για μια ολόκληρη δεκαετία, ο πόλεμος ρήμαζε τη χώρα μας. Με την Κατοχή πρώτα και την υποδούλωση στις δυνάμεις του Άξονα, με τη συμφορά του Εμφυλίου (1946-1949) κατόπιν.

Εμφυλίους πολέμους η ανθρωπότητα γνώρισε πολλούς, δυστυχώς, ήδη από την αρχαιότητα, με πιο γνωστό τον Πελοποννησιακό (431-404 π.Χ.). Αλλά και μετέπειτα η τραγωδία επαναλήφθηκε, λ.χ. με τον ισπανικό εμφύλιο (1936-1939), ή παλαιότερα με τον αμερικανικό (1861-1865). Και ας μην αναφερθούμε στις ασύλληπτες εκρήξεις –όπου Γης– τού σήμερα...

Το καινούριο μυθιστόρημα για νέους, της γνωστής και πολυβραβευμένης συγγραφέως Λίτσας Ψαραύτη, τον αδελφοκτόνο Εμφύλιο αφορά, καταδεικνύοντας και υπογραμμίζοντας τα αδιήγητα δεινά που επέφερε στην ήδη από την Κατοχή λαβωμένη καρδιά της Ελλάδας. Βέβαια μπορεί για τους εφήβους μας έννοιες όπως εμφύλιος, εκτοπίσεις, δικτατορία, διχασμός, να μοιάζουν μακρινές, αν όχι άγνωστες, όμως κανείς τους δεν θα μείνει ασυγκίνητος εάν διαβάσει έστω και λίγα από τα αποτρόπαια περιστατικά αλλά και τις πράξεις ελέους και ανθρωπιάς που συνέβησαν τότε, ζωντανεμένα μάλιστα από μια έμπειρη συγγραφέα που ερευνήσε, άκουσε, έμαθε, εθλίβη, κατανόησε.

Στην Ηπειρο βρίσκεται το μαρτυρικό χωριό στο οποίο η συγγραφέας εγκαθιστά τους ήρωες του βιβλίου και τα αδιανόητα που συμβαίνουν –όπως συμβαίνουν και σε όλη σχεδόν την ελληνική ύπαιθρο– όπου μέρος της Αριστεράς, των αριστερών της επαρχίας το πλείστον, συγκρούεται με το μεταπολεμικό κράτος το οποίο συνέδραμαν οι σύμμαχοι. Αλλά, όπως όλοι γνωρίζουμε, στους μικρούς τόπους τα αισθήματα είναι εντονότερα, οι διαφορές βαθύτερες, οι απαιτήσεις μεγαλύτερες και οι αδυναμίες –κάποτε– ακυβέρνητες. Ο

Στέλιος, αφηγητής της ιστορίας, άνδρας ώριμος πια, θυμάται και εξιστορεί τα όσα βίωσε ως έφηβος αυτός, η οικογένειά του, οι συγγενείς και χωριανοί του σ' εκείνους τους καταστροφικούς –για όλη την Ελλάδα– χρόνους, που άφησαν σημάδια και είχαν συνέπειες ανυπολόγιστες. Ο Στέλιος ήταν γνωστός της συγγραφέως.

Το βιβλίο ξεκινά με τον Στέλιο δεκατετράχρονο, το 1948, βραδάκι καλοκαιρινό με βροχή, μόλις να έχει αποφάσει και να πεινά ακόμη. Δίπλα του η μητέρα του, η αδελφή του, κι αυτές μάλλον πεινασμένες, αμίλητες, Πλαγιάζουν. Πατέρας δεν υπάρχει. Τον λήστεψαν και τον δολοφόνησαν σ' ενέδρα, οκτώ χρόνια πριν, ό,τι πήγαινε στην πόλη για ν' αγοράσει προμήθειες για το σπιτικό και το καφενείο τους που τα είχαν αδειάσει οι Ιταλοί κατακτητές. Κι οι τρεις τους τώρα έχουν έννοιες και δεν κοιμούνται. Φήμες κυκλοφορούν. Φήμες οι οποίες επαληθεύονται με την αυγή: δυνατά χτυπήματα στην εξώπορτά τους. Μπαίνει ο Μπάλας, συγχωριανός, αντάρτης του Δημοκρατικού Στρατού. Οπλισμένος. Γυρεύει τα παιδιά που ριγούν κάτω απ' τα σκεπάσματα. «Ετοιμάσε τα. Να τους βάλεις ζεστά ρούχα, δώσε τους και λίγο ψωμοτύρι για το δρόμο...». «Πού θα τα πάτε τα παιδιά

μας;» ικετεύει η μάνα. Κι εκείνος: «Γιατί ρωτάς; Αφού το ξέρεις... Ένα μόνο να θυμάσαι. Τα παίρνουμε για να τα γλιτώσουμε από τις βόμβες των Αμερικανών και τους μοναρχοφασίστες του Εθνικού Στρατού...». Και άλλα υποσχετικά. Στην πλατεία σπαραγμός. Ουρλιάζουν τα παιδιά, οι μανάδες κλαίει και καταριούνται. Τρόμος. Την αδελφή του Στέλιου, τη Μαριάνθη, η μάνα της την κουρεύει, την ντύνει αγόρι, την ονομάζει Μάριο και την προστάζει να παριστάνει το μουγκό αγοράκι – φοβάται μην την κακοποιήσουν. Περνά απαρατήρητη έτσι...

Η φάλαγγα, με την οποία ενώθηκαν παιδιά και από άλλα χωριά, κατευθύνθηκε προς την Αλβανία. Εγκαταστάθηκαν σ' ένα αχανές κτήριο, στρατώνας ήταν μάλλον. Δίπλα ένας καστρόπυργος έστεκε απειλητικός. Πείνα και φόβος, νοσταλγία και αδυναμία. Τα δυο αδέλφια για να θερμαίνονται και να κρατούν την αγάπη και τη μνήμη τους, θυμούνται. Και αλληλοστηρίζονται. Είναι και μια πονετική μαγείρισσα, Βορειοηπειρώτισσα ίσως, που τους γλυκαίνει τις μέρες και τους ενισχύει –άθελά της– το σχέδιο της επιστρο-

φής. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι περίπου τον ίδιο καιρό, και όπως η Φρειδερίκη περιγράφει στα απομνημονεύματά της, είχαν σταλεί 72 γυναίκες, «κυρίες της βασιλίσσης», σε καμπάνια για τη συγκέντρωση παιδιών. Αυτά οδηγούνταν στις παιδουπόλεις (53 ή 58 τον αριθμό) για εκπαίδευση και προπαγάνδα. Ανάμεσα στους στίχους που τραγουδούσαν ήταν και αυτοί: «Στη μητέρα μας, τη γλυκιά βασίλισσα Φρειδερίκη, που μας έσωσε από τους συμμορίτες...». Ενώ ο Στρατής Μυριβήλης σε ομιλία του από τον εξώστη ξενοδοχείου της Καλαμάτας το 1948 τόνιζε: «Ο ολαβικός κομμουνισμός δεν είναι μια κοινωνική θεωρία απλώς ούτε ένα κοινωνικό σύστημα. Είναι κάτι φοβερότερο. Είναι μια μέθοδος σατανική για την κατασκευή μιας νέας φυλής, ενός νέου τύπου ανθρώπου, όπως ακριβώς οι ναζί».

Αλλά ας επανέλθουμε στο βιβλίο και ας πούμε ότι έξω από τις συγκρούσεις και τις καταστροφές, πέρα από τις χιλιάδες των νεκρών σε όλη τη χώρα και από τα δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα, τις πυρπολήσεις, την ένδεια, την αδικία, τη θλίψη, η συγγραφέας ξέρει και μπορεί να οδηγήσει την ιστορία και σε στιγμές χαράς, αγάπης, αλληλοκατανόησης, προσδοκιών, και να μας δώσει ωραίους, στέρεους και αξιοσέβαστους χαρακτήρες, όπως αυτόν του παππού του Στέλιου, της μάνας, της γιαγιάς, των γειτόνων, του ιδεολόγου της Αριστεράς νεαρού Βαγγέλη. Ακόμη οι περιγραφές της φύσης, των σπιτιών του χωριού, των συνηθειών, των εορτών, των παιχνιδιών, της αλλαγής των εποχών, είναι ενδιαφέρουσες. Αλλο τόσο ενδιαφέρουσα και προσεκτικά δουλεμένη είναι η γλώσσα της. Η ίδια επέλεξε ένα σοβαρό και δύσκολο θέμα –και ίσως όχι απολύτως αποσαφηνισμένο μέχρι σήμερα.

Το πλησίασε με σεβασμό, απαλλαγμένη –νομίζω– από προσωπικές προτιμήσεις. Ο ενήλικος αναγνώστης θα κρίνει. Τα παιδιά θα διαβάσουν ένα μυθιστόρημα με αδιάλειπτη δράση και προβλήματα σπαρακτικά της δικής μας Ιστορίας. Ελπίδα μας είναι να γνωρίσουν. Να στοχαστούν. Αλλωστε ο αξιαγάπητος, γενναίος, όσο και συγκινητικός ήρωας του μυθιστορημάτος, που κατορθώνει, δραπετεύοντας και προστατεύοντας την αδελφούλα του με κίνδυνο της ζωής του, να γυρίσει μαζί της στον αφανισμένο αλλά δικό τους τόπο, στους αγαπημένους τους, θα μείνει καιρό στις καρδιές τους. Για εφήβους και νέους

Ελένη Σαραντίτη